

PRIOPĆENJE UZ „DAN MIMOZA“ – 18. SIJEČANJ 2014.

Dan mimoza - 18. siječnja 2014. nacionalni je dan borbe protiv raka vrata maternice koji se u našoj zemlji obilježava po 7. puta. Tako se Hrvatska, pa i Varaždinska županija priključuje brojnim europskim zemljama koje u periodu od **19. – 25. siječnja** obilježavaju **Europski tjedan prevencije raka vrata maternice** u organizaciji Europske udruge protiv raka vrata maternice (ECCA – European Cervical Cancer Association). Cilj obilježavanja kako nacionalnog dana tako i čitavog ovog tjedna je podići svijest javnosti i edukacija o značaju javnozdravstvenog problema raka vrata maternice i njegove prevencije.

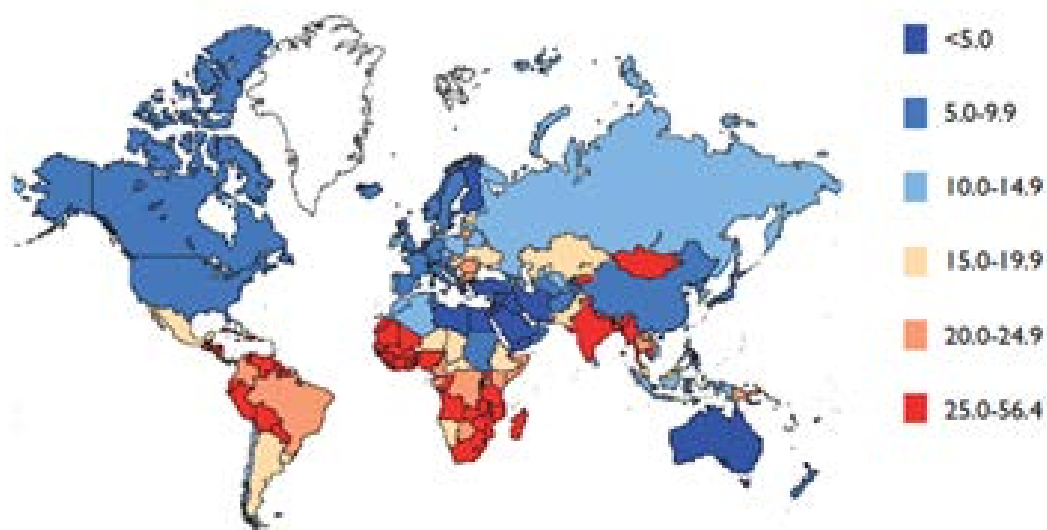
Rak vrata maternice jedinstvena je vrsta zloćudne bolesti, budući da je poznatim i opće prihvaćenim mjerama prevencije kao što su organizirani programi probira i cijepljenje protiv humanog papiloma virusa (HPV) moguće spriječiti nastanak i razvoj gotovo 95% slučajeva.

Ta vrsta raka također prati socijalni gradijent te njegova pojavnost i smrtnost korelira s nižim socioekonomskim i obrazovnim statusom žene. Tako je na **svjetskoj razini** ovo treći po učestalosti rak u žena, a ima područja (Istočna Afrika, Južna Azija) gdje zauzima prvo mjestu u tom rangu i odgovoran je za 86% pojavnosti i 88% smrtnosti od raka, u tim regijama svijeta.

U svijetu (Slika 1) među najnižima su stope obolijevanja od raka vrata maternice u zapadnoj Aziji (4,5), Australiji /Novom Zelandu (5), Sjevernoj Americi (5,7) i zapadnoj Europi (6,9).

Iako je Europa općenito svjetska regija s nižom prosječnom stopom pojavnosti i smrtnosti od raka vrata maternice u odnosu na svjetski prosjek, i u njoj postoje značajne regionalne razlike koje prate nejednakosti u dostupnosti programa preventivne zdravstvene zaštite, poglavito probira te cijepljenja i zdravstvenog odgoja. Prema dostupnim epidemiološkim podacima u Europi svake godine oboli 60.000 žena, a 30.000 umire od raka vrata maternice, što čini stopu obolijevanja od 10,6 /100.000 žena (svjetski prosjek incidencije je 15,3/100.000 žena). Najviše stope obolijevanja u **Europi** imaju Rumunjska (23,9), Makedonija (22) te Bugarska (21,9) i zemlje bivšeg sovjetskog saveza, dok najniže stope imaju zemlje zapadne Europe (prosjek 6,9/100.000 žena).

Slika 1: Dobno standardizirane stope obolijevanja od raka vrata maternice u svijetu

Hrvatska se nalazi nešto više od europskog prosjeka po obolijevanju i smrtnosti od raka vrata maternice, a dvostruko lošije od zemalja zapadne Europe.

U našoj zemlji rak vrata maternice nalazi se na 10. mjestu ljestvice pojavnosti te na 9. mjestu ljestvice smrtnosti od raka u žena. Prema posljednjim podacima registra za rak u Hrvatskoj je zabilježena 321 novooboljela žena u 2011. godini (gruba stopa incidencije 14,5/100.000), u istoj godini od ove zloćudne bolesti umrlo je 111 žena (gruba stopa mortaliteta 4,9/100.000). Iako Hrvatska bilježi niži broj novooboljelih žena od zemalja u regiji, nažalost smrtnost je još uvijek dvostruko veća nego u razvijenim zemljama. Uz to, činjenica je i da su 2/3 novooboljelih žena mlađe od 60 godina, što je posebno važno s obzirom da je to dob u kojoj žene postižu svoj puni društveni i obiteljski potencijal.

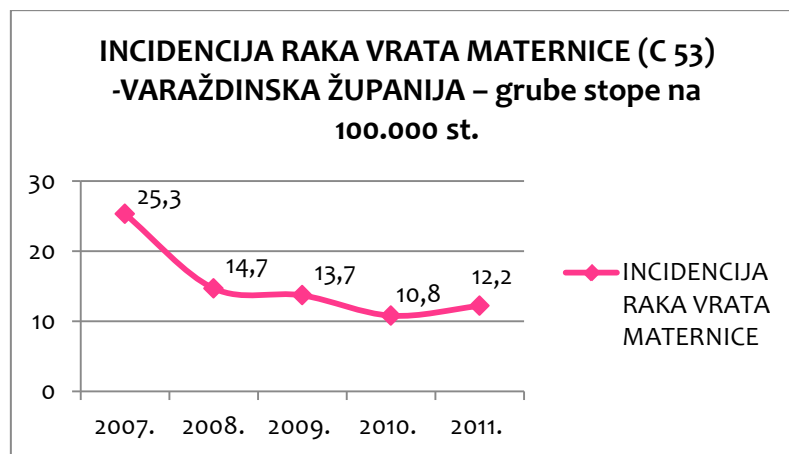
Iako naša zemlja ima dugogodišnju tradiciju oportunističkog probira, Hrvatska se 2012. godine pokretanjem Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka vrata maternice svrstala u skupinu europskih zemalja koje proaktivno brinu o zdravlju svojih žena.

Prema podacima HZJZ-a u našoj zemlji se godišnje napravi 400.000 i više PAPA testova, no dosad zbog nedostatka organiziranog probira mnogim se ženama taj test nepotrebno ponavljao, dok druge žene nisu nikada pristupile pregledu.

Naime korištenje zdravstvene zaštite kod primarnog ginekologa je nešto malo više od 50% u **Varaždinskoj županiji**, na godišnjoj razini, što znači da polovina žena ne posjećuje izabranog ginekologa u PZZ te nije bilo obuhvaćeno ni preventivnom zdravstvenom zaštitom.

Kretanje obolijevanja od raka vrata maternice u Varaždinskoj županiji prikazano je na grafikonu 2, a godišnje umire od toga raka 3-4 žene.

Grafikon 2

Zato je Vlada RH još 2010. godine usvojila na sjednici Nacionalni program ranog otkrivanja raka vrata maternice . **Program probira započeo je u studenom 2012. godine** , a namijenjen je svim ženama u dobi od 25-64 godine života. **Ciljevi programa** su : obuhvatiti 85% ciljne populacije u trogodišnjem razdoblju ; smanjiti incidenciju invazivnog raka za 60% u dobnoj skupini 25-64. godine, 8 godina od početka programa; smanjiti mortalitet in invazivnog raka vrata maternice za 80%, 13 godina od početka programa te postepeno potpuno ukidanje oportunističkih pregleda uvođenjem organiziranog probira.

Kao metoda probira koristi se **PAPA test**. PAPA test je brza, jednostavna i gotovo bezbolna metoda kojom se uzima obrisak rodnice, vrata maternice i kanala vrata maternice, a ima za cilj pronaći promjene u pred-malignom stadiju, odnosno što ranijem stadiju, kada se one lakše odstranjuju i uspješnije liječe.

Iako se mnoge razvijene zemlje (Francuska, Švedska, Mađarska) bore s niskim odazivom u program probira, primjer dobre prakse predstavlja Slovenija koja je program probira uvela 2003. godine i u roku od 5 godina postigla obuhvat 86% ciljne populacije te redukciju obolijevanja za 40%.

Obilježavanje ovog tjedna i nacionalnog dana još j jedna prilika da se svi zajedno podsjetimo na brigu o zdravlju i potrebu odazivanja u **Nacionalni program ranog otkrivanja raka vrata maternice**.

Prema **protokolu programa**, županijski Zavodi za javno zdravstvo šalju pozivna pisma ženama u dobi od 25 – 64 godine s naznakom da se trebaju naručiti svom izabranom ginekologu u PZZ na preventivni PAPA – test, u roku od 30 dana. Žene koje su obavile pretragu privatno ili na bilo koji način izvan programa, trebaju se također javiti svom izabranom ginekologu radi evidencije odaziva. Ginekolozi u PZZ u roku od 6 mjeseci ponovno će pozvati svoje žene u skrbi , a koje se nisu odazvale u probir. Citološki laboratoriji dostavljaju nalaz PAPA testa izabranom ginekologu koji o njemu obavještava ženu u skrbi te postupa prema smjernicama odlučuje o daljnjem postupanju.

Pozvana žena treba ponijeti sa sobom na PAPA test kompletno pozivno pismo s potpisanom izjavom o pristanku na testiranje , nakon što je pročitala priloženu informativnu brošuru. osobito treba voditi računa o priloženoj „kupovnici“, budući da ona služi umjesto uputnice, a broj kupovnice je važan za evidenciju. Ginekolozi i citološki laboratoriji povratno izvješćuju županijski Zavod za javno zdravstvo o izvršenim pretragama , radi epidemiološkog praćenja i praćenja provedbe programa. Koordinator pri ZZJZ izvješćuje nacionalnog koordinatorka pri Hrvatskom zavodu za javno zdravstvo i koordinira prema njegovim uputama provedbu na županijskoj razini.

Za sva pitanja u vezi provedbe programa otvorena je **BESPLATNA TELEFONSKA LINIJA PRI županijskom ZZJZ** na koji se javlja educirani zdravstveni djelatnik u redovno radno vrijeme **7-15 sati**.

besplatni telefon ZZJZ: 0800-200-163

mr. Irena Stipešević Rakamarić, dr. med. spec. javnog zdravstva,
voditeljica Djelatnosti za socijalnu medicinu i javno zdravstvo pri ZZJZ
Koordinatorica za Nacionalni program ranog otkrivanja raka vrata maternice
za Varaždinsku županiju